

VESITIEKULJETUKSEN KEHITTÄMINEN

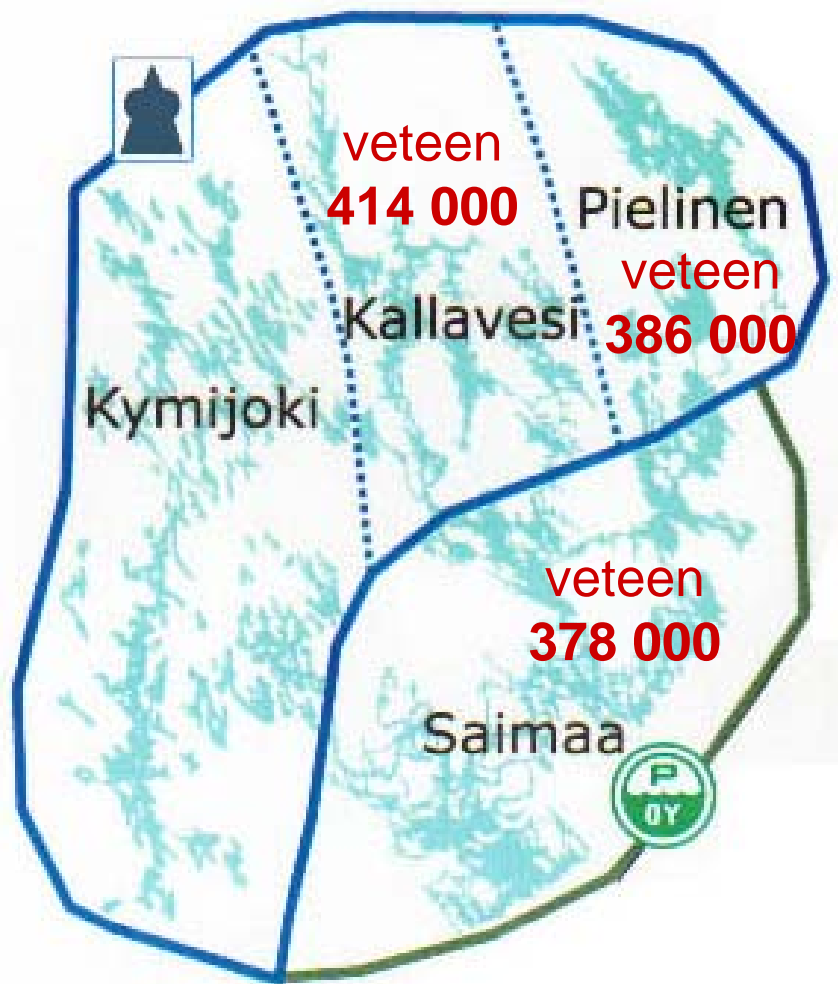
- **Projektiryhmä**

**Jouni Väkevä, Samuli Hujo,
Markku Mäkelä, Janne Peltola
ja Kaarlo Rieppo**

- **Rahoittajat**

**Järvi-Suomen uittoyhdistys,
Metsähallitus, Metsäliitto Osuuskunta,
Stora Enso Oyj, UPM-Kymmene Oyj
ja Vapo Timber Oy**

UITTOALUEET JA PUUMÄÄRÄT 2003

<u>JSU:n alue:</u>		m ³
- veteenpano	800	000
- käyttöön	62	000
- keskeytys	5	000
- Perkaukselle	733	000

<u>Perkaus Oy:n alue:</u>		
- JSU:lta	733	000
- veteenpano	378	000
- keskeytys	1	000
- käyttöön	1 111	000

Käyttö yht. 1 178 000

Lisäksi UPM uitti Päijänteellä saaripuuta 18 000 m³

PROJEKTIN TAVOITTEET JA TUOTOKSET

- 1. Uittopuun mittauksen rationalisointimahdollisuudet**
  - ▶ *Esiselvitys vaihtoehtoista uudeksi mittaussuunnitelmäksi*
- 2. Ohjeistus nippujen uimiskyvyn hallintaan**
  - ▶ *Metsätehon opas + kalvosarja: Uittopuun uimiskyky ja laatumuutokset*
- 3. Nippujen uimiskykyä parantavien menetelmien testaus**
  - ▶ *Koetulokset nippujen varastointikokeesta (4 menetelmää)*
- 4. Upponippujen nostotekniikan kehittäminen**
  - ▶ *Kehitysidea noston tuottavuuden parantamiseksi*
- 5. Uiton kustannusten tarkastelu**
  - ▶ *Laskentamalli (kustannusten erittely ja puumäärän vaikutukset)*

TAUSTA

- **Pudotuspaikoilla luovutusmitattiin uittoyhdistyksen toimesta puutavaraa 77 000 m³ vuonna 2003 käsittäen lähinnä hankinta- ja tuontipuuta. Mittausmenetelmänä käytettiin pinomittausta ajoneuvossa.**
- **Kyseinen puumäärä jakautuu usealle pudotuspaikalle. Luovutusmitatun puutavaran osuus koko veteenpanomäärästä oli n. 6,5 %.**
- **Tarve tehostaa ja tarkentaa hankinta- ja käteiskauppapuuerien mittausta sekä autokuljetusmaksujen määrittystä.**
- **Arvioiden mukaan luovutusmittausmäärät eivät kasva lähivuosina.**

UITTOPUUN PUNNITUS JA MITTAUS PUDOTUSPAIKALLA

- **Uittopuun punnituksen toteuttamisvaihtoehdot:**
  - a) **Kurottajatruckiin asennetulla vaa'alla**
  - b) **Puutavara-auton kuormainvaa'alla**
  - c) **Kannettavilla pyöräpainovaa'oilla** (= poliisin käyttämät vaa'at)
  - d) **Kehtovaa'alla** (= veteen laukaistava nippukehikko, jonka jalustassa vaaka)
  - e) **Siirrettävällä ajoneuvo- eli siltavaa'alla**

PELKISTETTY VAAKAVERTAILU

Vaaka	Investointi- kustannus	Käyttö- kustannukset	Toiminta- varmuus	Käytännöllisyys	Yleinen luotettavuus
Kurottajavaaka	-	+ Ei erillisiä laitteita	Vanhat kurotta- jat ⇒ ei käyttö- kokemuksia	++ Ei lisää työvaiheita	+ Vanhat kurottajat!
Auton kuormain- vaaka	+	++	+	+	+ Autoilijan kontrolli
Pyöräpaino- vaaka	Betonilaatan tai vast. päälle asetettava	+	+ Poliisi käyttää!	- Vaakojen asettelu	+ Poliisi käyttää!
Kehtovaaka	-	- Siirrot	++	- Pieni purku- kapas. ⇒ ruuhkia	++
Siltavaaka	-- Kallis investointi	- Siirrot	++	++ autoilija -- siirrot	++

Merkkien selitykset: ++ = hyvä, + = tyydyttävä, - = välttävä, -- = heikko

Tavoite 1: Mittauksen rationalisointimahdollisuudet

UITTOPUUN MITTAUS PUDOTUSLAITURILLA

- **Puutavaranippujen massa voitaisiin muuttaa tilavuudeksi ainakin osittain valtakunnallisten puutavaran tuoretiheystaulukoiden (kg/m^3) avulla MMM:n vahvistaman kuormainvaakamittausohjeen mukaisesti.**
  - ↳ Kyseiset luvut ovat keskimääräisiä kuitupuulla
⇒ eräkohtaisissa mittaustuloksissa syntyy mittaeroja.
  - ↳ Valtakunnallisten puutavaran tuoretiheystaulukoiden lukujen päivittäminen ja ajantasaistamistyö on parhaillaan käynnissä.
- **Koekäyttöön hyväksytyyn *kuormainvaakamittaus 2* –menetelmän yhdistämismahdollisuudet edellä kuvattuun menettelyyn pienten hankinta- ja käteiskauppapuuerien mittauksessa vaatisivat pieniä muutoksia nykyohjeistukseen.**
- **Paino-otantamittausmenetelmää käytettäessä olisi vaikea löytää kustannustehokasta ja samalla toimivaa ratkaisua otantaerien mittaukseen pudotuslaiturilla!**

Tavoite 1: Mittauksen rationalisointimahdollisuudet

PÄÄTELMÄT

- **Pienet mittausmäärät pudotuspaikkaa kohden asettavat tiukat reunaehdot pudotuslaiturilla käytettävälle mittausmenetelmälle ja erityisesti sen vaatimille laiteinvestoinneille.**
- **Mittauskäytäntöjen muutokset on suunniteltava yhdessä osakkaan kanssa tarvittavine tiedonsiirtoyhteyksineen.**
- **Uittopuun mittaus tehtaalla on yritys- ja tehdaskohtaisesti toteutettavaa.**
- **Pinomittaus ajoneuvossa on menetelmä, jota jatkossakin käytetään pudotuslaitureilla pienten hankintapuuerien luovutusmittauksissa.**
- **Puutavara-auton kuormaimen asennetun vaa'an hyödyntäminen uittopuun punnituksessa voisi tarjota ratkaisuja. Autoilija voisi käyttää hankkimaansa kuormainvaakaa myös muussa toiminnassaan.**

Tavoite 2: Ohjeistus nippujen uimiskyvyn hallintaan

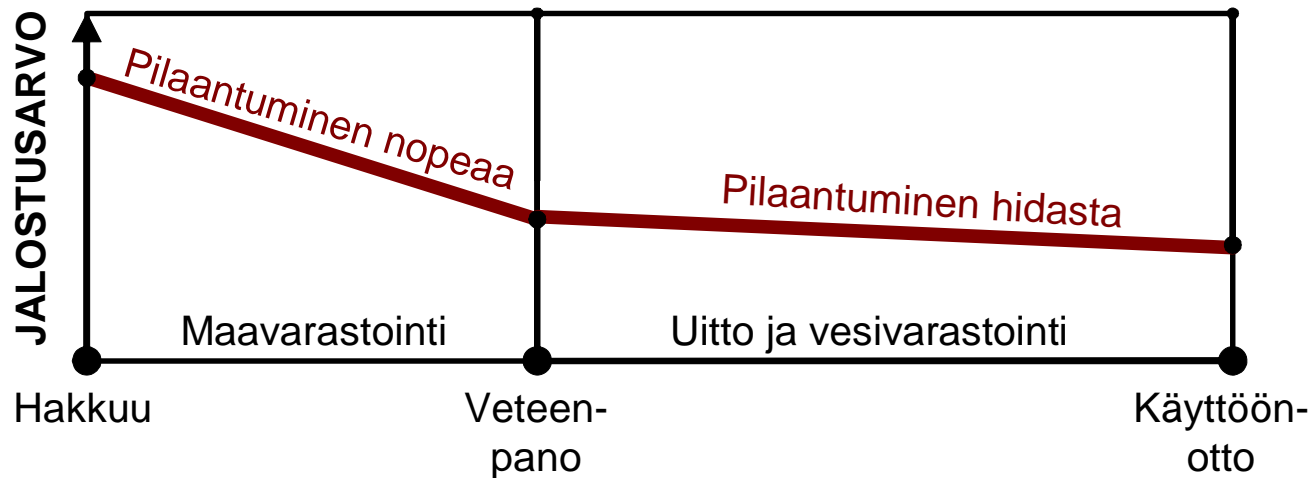
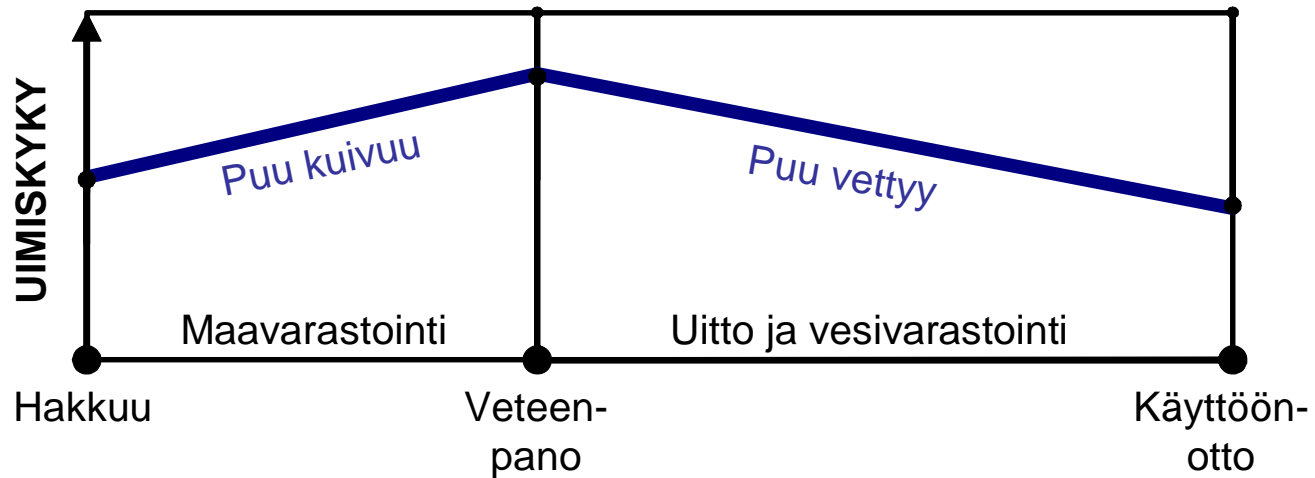
UITTOPUUN UIMISKYKY JA LAATUMUUTOKSET

Metsätehon opas

- **Sisältö**
  - **Tiivistelmä**
  - **Uimiskykyyn vaikuttavia tekijöitä**
  - **Puun kuivumisen ja kostumisen vaikutus uimiskykyyn**
  - **Laatumuutokset ja vaikutukset jalostusarvoon**
  - **Keinoja uimiskyvyn parantamiseen**
- **Toteutus**
  - **Koottu yhteen kokemusperäinen ja tutkimusten tuottama tieto**
  - **Pdf –dokumentti, jakelu Metsätehon tietopalvelun kautta**
  - **Koulutusta varten kalvosarja Powerpoint -muodossa**
  - **Päivitetään uuden tiedon karttuessa**

Tavoite 2: Ohjeistus nippujen uimiskyvyn hallintaan

UIMISKYVYN JA LAADUN HALLINTA

Tavoite 3: Nippujen uimiskykyä parantavien menetelmien testaus

KOEJÄRJESTELYT

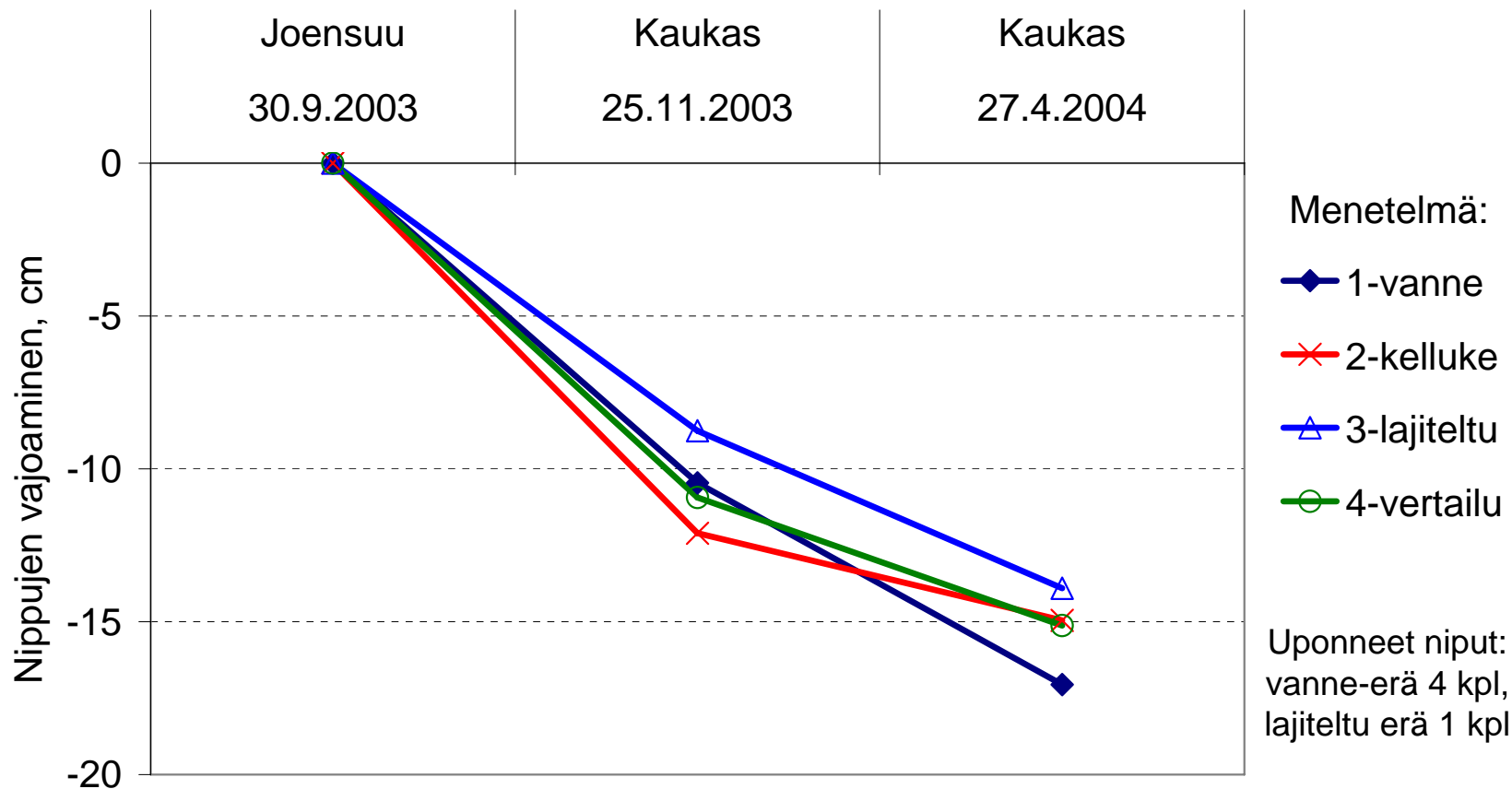
- **Neljä erää mäntykuitupuuta. Kussakin erässä noin 50 nippua (= 850 m³)**
  1. **Vanne-erä** = niput kiristettiin lisävanteella ennen hinausta
  2. **Kelluke-erä** = nippujen väliin sidottiin teräspuokki- ja teräspuokki- ja kaukaan vesivarastossa
  3. **Lajiteltu erä** = nipuista poistettiin pienet pölkyt (lpm < 10 cm) ennen veteenpanoa
  4. **Vertailuerä** = ei erityistoimenpiteitä
- **Aikataulu**
  - Veteenajo Nurmeksessa 9/2003
  - Hinaus Kaukaalle
  - Nosto vedestä 5/2004
- **Nippujen kelluvuus mitattiin kolmesti**
  1. Veteenpanon jälkeen Joensuussa 30.9.2003
  2. Kaukaan vesivarastossa 25.11.2003
  3. Kaukaalla ennen käyttöönottoa 27.4.2004

Tavoite 3: Nippujen uimiskykyä parantavien menetelmien testaus

TULOKSET

Nippujen vajoaminen varastointikokeessa

Tavoite 3: Nippujen uimiskykyä parantavien menetelmien testaus

PÄÄTELMÄT

- **Erot nippujen välisessä uimiskyvyssä jäivät pieniksi. Kokeen jatkaminen olisi tuonut erot paremmin esiin.**
- **Nippujen uppoaminen 7 kk jaksolla oli vielä vähäistä ($5/205 = 2 \%$)
→ erityistoimenpiteiden hyödyt tulevat esiin vasta pidemmässä varastoinnissa tai alunperin heikommin uivalla puutavaralla.**
- **Lajitellut, järeätä puuta sisältäneet niput kelluivat parhaiten. Hyvä uimiskyky oli odotettua.**
- **Kellukkeista ei ehtinyt olla varsinaista hyötyä. Niiden hyöty olisi tullut esiin, jos varastointia olisi jatkettu pidempään.**
- **Vanteella kiristettyjen nippujen uimiskyky oli heikoin (mm. 4 uponnutta nippua). Tulos on yllättävä, koska uimiskyvyn odotettiin olevan sama tai parempi kuin vertailuerällä. Syynä on todennäköisesti nippujen välinen luontainen vaihtelu uimiskyvyssä.**

Tavoite 4: Upponippujen nostotekniikan kehittäminen

NYKYTILANNE

- **Uppopuuta nostetaan vesivarastoalueilla Kaukaalla ja Joutsenossa kymmeniä tuhansia kuutiometrejä vuodessa.**
- **Yhden koneen nostovauhti on tukkipuulla noin 250 m³/pv ja kuitupuulla noin 100 m³/pv.**
- **Nostokustannustannukset ovat noin 5-6 €/m³.**

Tavoite 4: Upponippujen nostotekniikan kehittäminen

NYKYMENETELMÄ

Työvaiheet:

1. Uponneet niput etsitään pohjaa haromalla.
2. Nippu nostetaan pohjasta pintaan asti.
3. Sidelangat katkaistaan ja nipun annetaan vajota takaisin pohjaan.
4. Puut nostetaan pohjasta taakka kerrallaan kuljetuskehikkoon.

Ponttoonin päälle asennettu kaivinkone, jonka puomi ulottuu jatkettuna 6-7 m syvyyteen.

Tavoite 4: Upponnippujen nostotekniikan kehittäminen

KEHITYSIDEA

- **Ponttooniin rakennetaan tukivarret, joiden varaan pintaan asti nostettu nippu voidaan jättää lepäämään.**
- **Näin estetään nipun vajoaminen takaisin pohjaan ⇒ pölkkyjen kuormaus kuljetuskehikkoon nopeutuu huomattavasti.**
- **Nostoyrittäjä on laatinut tukivarsista piirustuksia ja aikoo rakentaa laitteet tulevaisuudessa.**

Tavoite 5: Uiton kustannusten tarkastelu

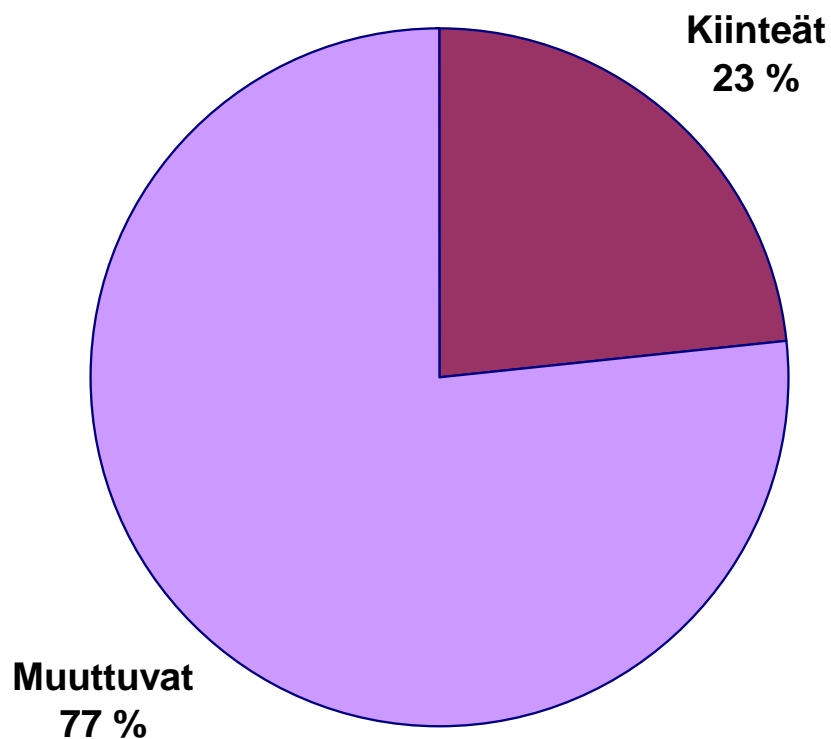
KUSTANNUSRAKENTEEEN TARKASTELU

- **Kustannukset alkaen veteenpanosta ja päättyen tehtaan vesivarastoon.**
- **JSU:n ja Perkaus Oy:n kustannusten tarkastelu yhdessä.**
- **Kustannusten jako kiinteisiin ja muuttuviin.**
- **Kustannusten erittely työvaiheittain ja kustannuslajeittain.**
- **Puumäärän muutoksen vaikutus yksikkökustannuksiin.**

Tavoite 5: Uiton kustannusten tarkastelu

KUSTANNUSRAKENNE

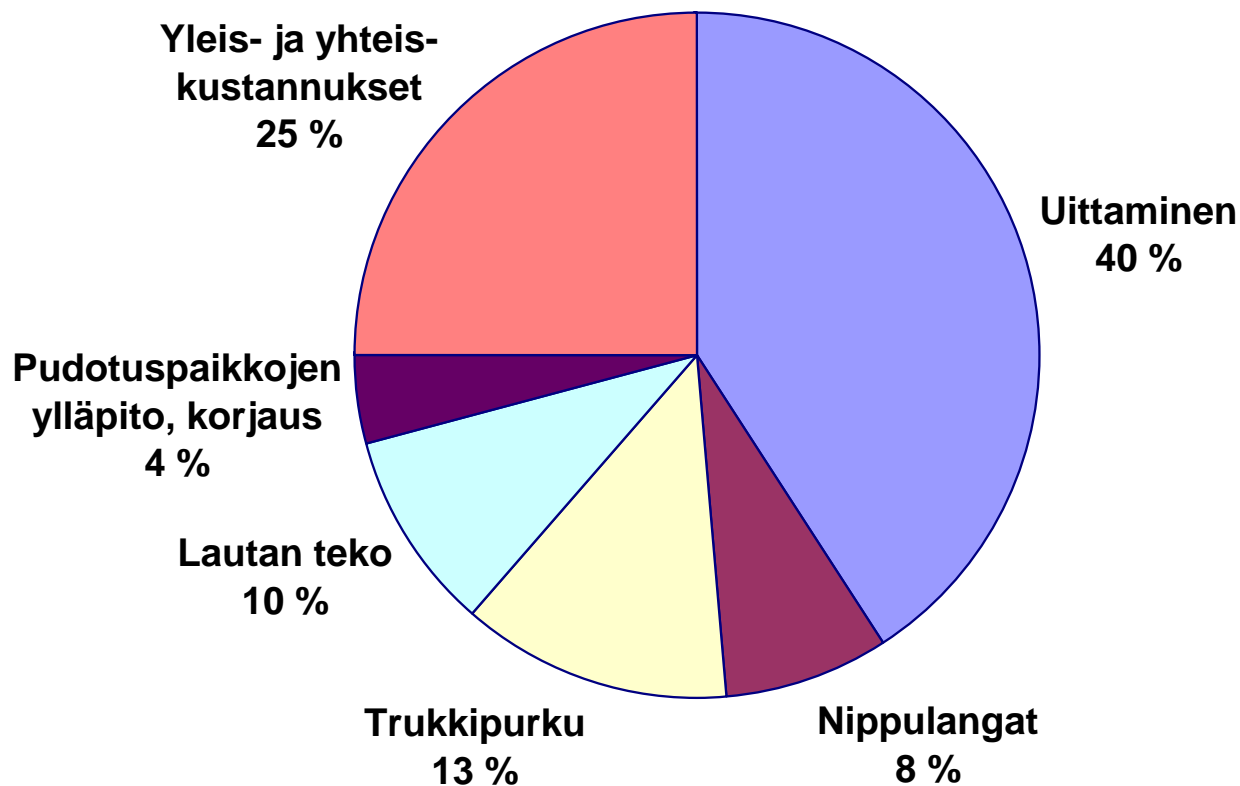
JSU:n ja Perkaus Oy:n kustannukset
vuonna 2003 yhteensä 4 614 000 €

Tavoite 5: Uiton kustannusten tarkastelu

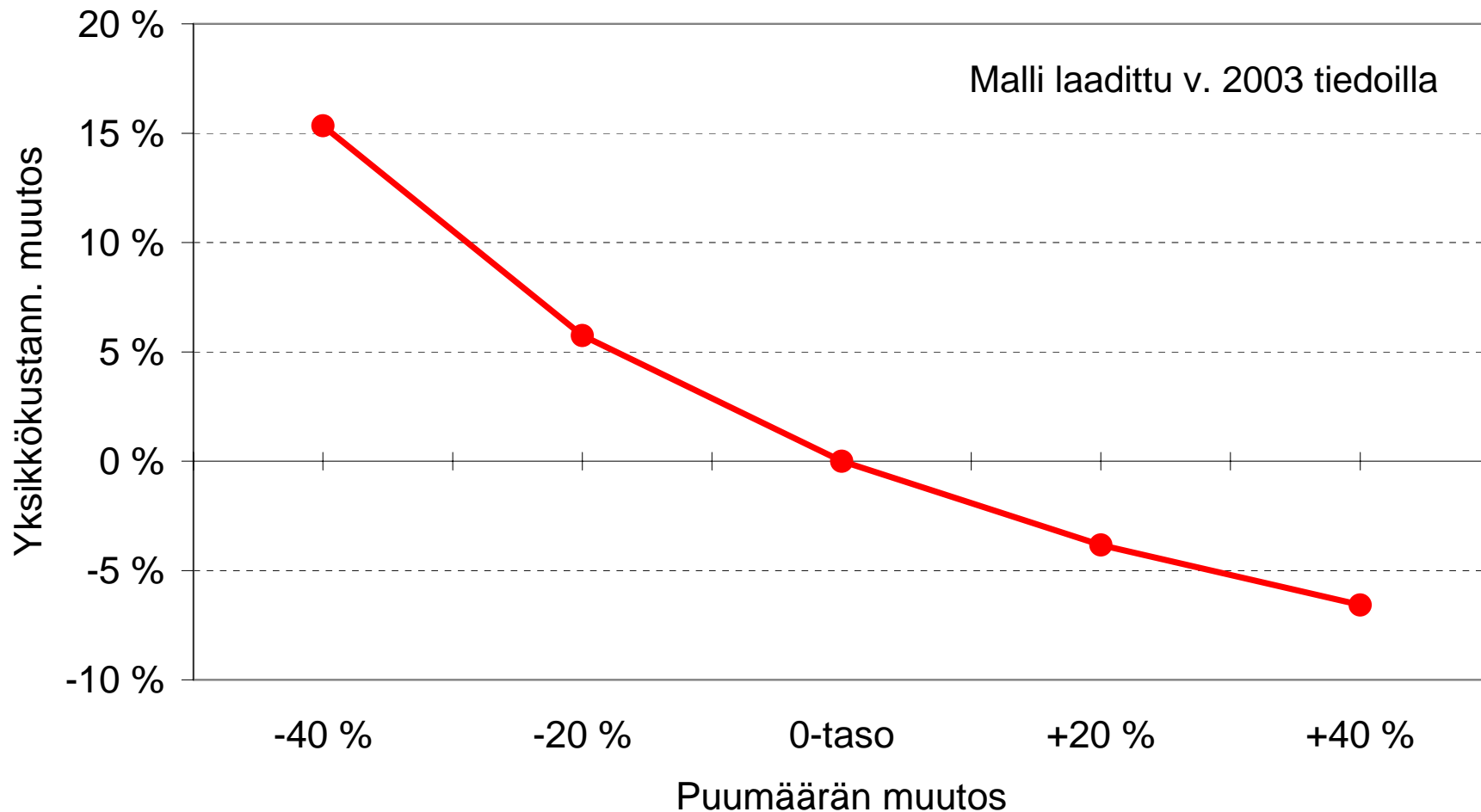
KUSTANNUSRAKENNE

JSU:n ja Perkaus Oy:n kustannukset
vuonna 2003 yhteensä 4 614 000 €

Tavoite 5: Uiton kustannusten tarkastelu

PUUMÄÄRÄN VAIKUTUS UITON YKSIKKÖKUSTANNUKSIIN

JATKOTUTKIMUSAIHEITA

- **Mittauksen kehittäminen**
  - Puutavara-auton kuormaimen asennetun vaa'an hyödyntäminen puutavaran punnituksessa tienvarsivarastolla tai pudotuslaiturilla.
- **Uimiskykymallien tarkentaminen**
  - Nippujen vettymisen seuranta (edellyttää nippujen massan ja tilavuuden mittausta veteen panon ja vedestä noston yhteydessä).
- **Upponippujen nostomenetelmän testaus**
  - Lisälaitteella saavutettavan tuottavuuden selvittäminen.